

TEKNİK ÖĞRETMENLERDE YAŞAM DOYUMU İŞ DOYUMU VE MESLEKİ TÜKENMİŞLİK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Selahattin AVŞAROĞLU*
M. Engin DENİZ**
Ali KAHRAMAN***

ÖZET

Bu araştırma, teknik öğretmenlerin yaşam doyumu, iş doyumu ve tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek ve aralarındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin yaşam doyumları Yaşam Doyumu Ölçeği (Köker, 1991), iş doyumları, İş Doyumu Ölçeği (Hackman ve Oldham, 1980), tükenmişlik düzeyleri ise Maslach Tükenmişlik Envanteri (Maslach ve Jackson, 1981), kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma grubunu Konya merkezinde görev yapan toplam 173 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

1. Öğretmenlerin cinsiyetlerine göre yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumu puan ortalamalarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmamıştır.

2. Yaş değişkenine göre, öğretmenlerin yaşam doyumları, kişisel başarısızlık ve iş doyumu puanları anlamlı düzeyde farklılaşmazken, duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma puan ortalamalarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma görülmüştür.

3. İş deneyimi değişkenine göre yaşam doyumları, duyarsızlaşma, kişisel başarısızlık ve iş doyumu puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Diğer taraftan iş deneyimine göre duygusal tükenme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılaşma görülmüştür.

4. Öğretmenlerin yaşam doyumu ile duygusal tükenme ve kişisel başarısızlık arasında negatif yönlü, yaşam doyumu ile iş doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan yaşam doyumu ile duyarsızlaşma arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

5. Öğretmenlerin iş doyumu düzeyleriyle duygusal tükenme alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İş doyumu ile duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlık arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: İş Doyumu, Yaşam Doyumu, Tükenmişlik, Teknik Öğretmen.

ABSTRACT

This study was investigated to determine whether the levels of life satisfaction, job satisfaction and professional burnout in technical teachers have significantly differentiated under some variables and to enlighten the correlations among them. Life satisfaction of the teachers, job satisfaction and burnout levels were defined using Life Satisfaction Scala (Köker, 1991), Job Satisfaction Scala (Hackman and Oldham, 1980), and Maslach Burnout Inventory (Maslach and Jackson, 1981), respectively. 173 teachers, employed in Konya City Center, were totally consisted of the sampling group. Findings appropriate for the study target are as follows:

1. There was no significant difference among teachers' life satisfaction scores, burnout sublimits and average job satisfaction scores according to their sex.

* Uzm. Psk. Dan., Selçuk Üniversitesi Kampus Sağlık Merkezi

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

*** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

2. According to their age variable, there was a significant difference between their average emotional exhaustion and insensitivity scores, while their life satisfaction, personal unaccomplishment and job satisfaction scores were significantly not different.

3. According to their professional experience variable, there was no significant difference in their life satisfaction, insensitivity, personal unaccomplishment and job satisfaction scores. On the other hand, there was a significant difference between their emotional exhaustion levels according to the professional experience.

4. A negative correlation between teachers' life satisfaction, and emotional exhaustion and personal unaccomplishment and a positive correlation between their life satisfaction and job satisfaction were significantly determined. No significant correlation, on the pther hand, could be determined between their life satisfaction and insensitivity scores.

5. A negative significant correlation was detected between teachers' job satisfaction scores and emotional bornout sublimits. It was detected that there was no significant difference between the job satisfaction, and insensitivity and personal unaccomplishment scores.

Keywords: Job Satisfaction, Life Satisfaction, Bornout, Technical Theachers.

GİRİŞ

Günümüzde bireyler, her alanında kendini hissettiren zorlamalarla dolu bir yaşamla karşı karşıyadır. Bu zorlamalar bireyin psikolojik dengesini bozarak, bir taraftan yaşamın devamı için gerekli olan enerjiyi açığa çıkarırken, diğer taraftan tüm enerjisini yok edebilecek bir paradoksla bireyi çaresiz, savunmasız ve zayıf bırakabilmektedir.

İş ortamındaki stres, günlük iş taleplerinin bir parçası olarak kabul edilirken, söz konusu iş talepleri ile birey kendini ortaya koyma fırsatı bulamazsa ve desteklenmezse, bireyin uzun süreli stres yaşamasına neden olarak tükenmişliğe dönüşebilmektedir (Çokluk, 2000). Tükenmişlik, örgüt ve birey açısından ağır ve ciddi sonuçları beraberinde getireceği için önlenmesi gereken bir durum olarak kabul edilmektedir (Ağaoğlu ve diğ. 2004).

Freudenberger (1974), tükenmişliği ilk kez “başarısızlık, yıpranma, enerji ve güç kaybı veya insanın iç kaynakları üzerinde karşılanamayan istekler sonucunda ortaya çıkan bir tükenme durumu” şeklinde tanımlamıştır. Daha sonra Maslach ve Jackson (1981), tükenmişliği; insanda ortaya çıkan fiziksel bitkinlik, uzun süren yorgunluk, çaresizlik ve umutsuzluk duyguları ile birlikte bireyin yaptığı işe, hayata ve diğer insanlara karşı gösterdiği olumsuz tutumları kapsayan fiziksel ve zihinsel boyutlu bir sendrom olarak tanımlamışlardır.

Birçok araştırmacı tükenmişliğin; beklentiler, tutumlar ve algılamalar içeren, kişisel düzeyde ortaya çıkan, içsel psikolojik bir yaşantı olduğu görüşünde birleşmektedirler (Tümekaya, 1999; Ağaoğlu ve diğ. 2004; Izgar, 2000; Taşgın, 2004; Pines ve Aranson, 1988; Gökçakan ve Özer, 1999).

Cherniss (1980), tükenmişliği yoğun stres ve doyumsuzluğa tepki olarak bireyin kendini psikolojik olarak işinden soğuması olarak özetler. İş stresine cevap olarak güdüsel, duygusal, tutumsal ve davranışsal değişiklikleri oluşturan tüm olguların bileşkesine eşdeğer bir baskı olduğunu ve baskının geçici bir yorgunluk ve zorlanma olmadığını kabul eder.

Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doymu İş Doymu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi

Kavla'ya göre (1998), tükenmişlik, negatif bir deneyimdir ve kişi ile çevresi arasında olan karşılıklı etkileşim ile sonuçlanır. Kronik iş stresine bir tepkidir. Bireylerde oluşan tükenmişliğin düzey, şekil ve durumlarını tanımlanmasına göre farklı şekillerde gruplandığı görülmektedir.

Tükenmişliğin nedenleri, bireysel ve örgütsel olmak üzere iki grupta toplanmaktadır. Yaş, medeni durum, çocuk sayısı, işe bağlılık, kişisel beklentiler, güdülenme, kişilik örüntüleri, performans, bireysel yaşantıda karşılaşılan stresler, iş doymu ve üstlerinden gördüğü destek gibi etmenler, bireysel nedenler başlığı altında ele alınmaktadır. Yapılan işin niteliği, yapılan meslek tipi, çalışma süresi, iş yerinin özellikleri, iş yükünün yoğunluğu, iş gerilimi, rol belirsizliği, eğitim durumu, karara katılmama, örgüt içi ilişkiler, ekonomik ve toplumsal etmenler ise tükenmişliğin örgütsel nedenleri olarak ele alındığı görülmektedir (Izgar, 2001).

Tükenmişliğin, iş doymu, stres, yaşam doymu ve yaşam kalitesi kavramlarıyla ilişkisi doğal bir sonuçtur. Bu kavramların birbiriyle ilişkili olduğunu, kişilerin yaşam şartlarındaki değişik tepki ve tutumlarında görebilmekteyiz. Stres faktörlerinin yoğun olduğu ve iş doymu sağlanamayan ortamlarında çalışan bireylerin, yaşam doymu ve tükenmişlik düzeyini olumsuz yönde etkileyebileceği söylenebilir.

İş doymu, çalışanların işlerine karşı geliştirdikleri tutumlardan doğmaktadır. İş yaşantılarına karşı duygusal bir tepkidir. Genel anlamdaki doymudan farklı bir kavram olmayıp gereksinimlerin giderilmesine ilişkindir. Burada önemli olan insanların yaşamlarının büyük bir kısmını geçirdikleri çalışma ortamlarının, bireyin iş doymu ve yaşam kalitesi üzerinde baskın bir etkisi olduğu söylenebilir.

Doymun her çeşidi gibi iş doymu da duygusal etkili bir beceridir. Etki, hoşlanma veya hoşlanmama ile ilgili duyguların tamamını ifade eder. Hâlbuki iş doymu, bir bireyin işinden mutlu olmasını ve haz almasını sağlayan boyuttur (Izgar, 2000). Eren'e göre (1984), iş doymu işten elde edilen maddi çıkar, iş görenin birlikte çalışmaktan hoşnut olduğu iş arkadaşları, bir eser, ürün ve hizmet meydana getirmenin sağladığı mutluluktur.

İş doymunun içeriğini etkileyen çeşitli faktörler ve bunların sonuçlarından doğan denge, eşitlik, iyilik kavramları iş doymunu oluşturmaktadır. Eğer birey, işini bu kavramlarla kendisi ve başkaları için tutarlı bulursa, kendisi ve başkaları için tatmin edici bulacaktır. Eğer işini denge ve eşitlik kavramlarıyla eş değerli algılamazsa tatminsizlik doğacaktır (Korman, 1978). İş doymu kişinin işinden duyduğu hoşnutluk ya da hoşnut olmama durumudur. Tatmin duygusu ancak işin özellikleriyle, bireyin istekleri birbirine uyduğu zaman ortaya çıkmaktadır. (Bingöl, 1997).

İşe ilişkin stres ve bıkkınlık her türlü mesleklerde görülebilmektedir. Ancak tükenme kavramının, yorgunluk ya da yıpranmadan ve iş doymu sağlayamamadan farklı olduğu söylenmektedir (Kavla, 1998; Izgar, 2000; Taşgın, 2004). Ayrıca tükenme, diğerlerinden farklı olarak daha çok, insanlara doğrudan hizmet veren ve yardımcı amaçlayan hekimlik, polislik, hemşirelik, psikolojik

danışmanlık, öğretmenlik vb. gibi mesleklerde ortaya çıkan durumdur (Dolunay, 2002).

Yaşam doyumu kavramının bir parçası olan doyum, beklentilerin, gereksinimlerin, istek ve dileklerin karşılanmasıdır. Yaşam doyumu genel olarak kişinin bütün yaşamını ve bu yaşamın tüm boyutlarını içerir. Yaşam doyumu, belirli bir durumu ilişkin doyum değil, genel olarak tüm yaşantılarındaki doyum anlaşılır. Yaşam doyumu; mutluluk, moral gibi değişik açılardan iyi olma halini ifade eder ve (Vara, 1999). günlük ilişkiler içinde olumlu duygunun olumsuz duyguya egemen olmasıdır (Aksaray, Yıldız ve Ergün, 1998).

Öğretmenlerin Tükenmişliği, stresli öğretim koşullarına, öğrencilere, öğretme durumuna ve yönetim desteğinin eksikliğine tepki şeklinde geliştirilen olumsuz bir örnek olarak gösterilebilir (Tümekaya, 1996). Öğrenci disiplin problemleri, öğrencinin duyarsızlığı, kalabalık sınıflar, gönülsüz tayinler, rol çatışması ve öğretmenlerin eleştirilmesi gibi stres faktörleri onlarda tükenmişliğe yol açabilmektedir (Farber, 1984). Yaşam doyumu, bireylerin kendi yaşam örüntüleri ve standartları ile ilişkili süreçlerinin bir bütünüdür. Öğretmenlerin ekonomik durumları, mesleki statüleri, hizmet verdikleri yer ve çevre koşulları ve beklenti düzeyleri gibi değişkenler onların yaşam doyumlarını etkileyen unsurlardır. Dolayısıyla öğretmenlerin iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerini algılama biçimleri, yaşam doyumlarını etkilemektedir.

Öğretmenlik, bireylere doğrudan hizmet veren meslek grubunda olduğundan, onlarda tükenmişlik daha kolay oluşabilecektir. Bu durumun önlenmesi için; öğretmenlerin yaşam pozisyonlarının ve sosyo-ekonomik durumlarının yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Böylelikle öğretmenlik mesleğinde çalışan kişilerin yaşam kalitesinde olumlu gelişmeler sağlanabilir. Bu çalışmanın amacı teknik öğretmenlerin mesleki tükenmişlik, iş doyumu ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki farklılaşmanın bazı değişkenlere olup olmadığını belirlemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Öğretmenlerin yaşam doyumu, iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Öğretmenlerin yaşam doyumu, iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Öğretmenlerin yaşam doyumu, iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
4. Öğretmenlerin yaşam doyumu, iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Araştırma genel tarama modelinde yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Konya merkezinde bulunan meslek lisesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu öğretmenlerden 17'si (% 9.8) kadın, 156'sı (% 90.2) ise erkek olmak üzere toplam 173 öğretmenden oluşmaktadır.

**Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve
Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi**

Veri Toplama Araçları

Yaşam Doyumu Ölçeği: Diener ve Diğ. (1985), tarafından geliştirilen Yaşam Doyumu Ölçeğinin (The Satisfaction With Life Scale) Türkçeye çevrilmesi ve uyarlanması Köker (1991), tarafından yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik çalışmaları sonucunda; test-tekrar test güvenilirliği $r=.85$, madde-test korelasyonları ise .71 ile .80 arasında hesaplanmıştır.

İş Doyumu Ölçeği: Hackman ve Oldham (1980), tarafından iş doyumunu (Job Satisfaction) ölçeği, bireyin işiyle ilgili değerlendirmesinde kullanılmak amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 14 maddeden oluşmuş ve likert tekniğine göre düzenlenmiştir (Akt: Izgar, 2003).

Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği: Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışması Hackman ve Oldham (1980), tarafından, test tekrar test yöntemiyle yapılmış, birinci uygulamanın puan ortalaması 34. 27, ikinci uygulamanın puan ortalaması 34. 71 olarak bulunmuştur. İki uygulamanın puan ortalamalarının birbirine çok yakın olması güvenilirliğin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Türkiye’de Gödelek (1988), bu ölçeğin madde geçerliliği için yaptığı çalışmada, ölçekteki maddelerin korelasyonları incelendiğinde, maddelerin çoğunun toplam ile anlamlı ilişkiler verdikleri görülmüştür. Aynı durum test tekrar test uygulamasından sonra da elde edilmiştir (Akt: Güler, 1990).

Ölçek, her öğrenim düzeyindeki kişilere uygulanabilmektedir. Ölçeği oluşturan maddelerin tümü olumlu yönde olduğu için 1’den 5’e doğru puanlanmaktadır.

- Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 70. Ölçekten alınan puanların 53–70 arasında olması iş doyumunun yüksek olduğunu,
- Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14. Ölçekten alınan puanların 33–52 arasında olması iş doyumunun orta düzeyde olduğunu,
- Dizi genişliği 56. Ölçekten alınan puanların 14–32 arasında olması iş doyumunun düşük olduğunu göstermektedir.

Maslach Tükenmişlik Envanteri: Ölçek Maslach ve Jackson (1981), tarafından geliştirilmiştir. Ergin (1992), tarafından Türkçe’ye çevrilen envanterin 235 kişilik (doktor, hemşire, öğretmen, avukat, polis vb.) bir grupta ön denemesi yapılmış, bu gruptan elde edilen verilerin analizi sonucunda envanterde bazı değişiklikler yapılmıştır. Özgün formu “hiçbir zaman, yılda birkaç kere, ayda bir, ayda birkaç kere, haftada bir, haftada birkaç kere, her gün” şeklinde 7 basamaklı cevap seçeneklerinden oluşmaktadır. Türkçe uyarlaması ise “hiçbir zaman, çok nadir, bazen, çoğu zaman, her zaman” şeklinde 5 basamaklı cevap seçeneklerinden oluşmaktadır.

Duygusal Tükenme: (Emotional Exhaustion) alt ölçeği, kişinin mesleği ya da işi tarafından tüketilmiş ve aşırı yüklenilmiş olma duygularını tanımlar ve 9 maddeden oluşmaktadır (1.2.3.6.8.13.14.16.20).

Duyarsızlaşma: (Depersonalization) alt ölçeği, kişinin hizmet verdiklerine karşı, bireylerin kendilerine özgü birer varlık olduklarını dikkate almaksızın duygudan yoksun biçimde davranmalarını tanımlar ve 5 maddeden oluşmaktadır (5.10.11.15.22).

Kişisel Başarı: (Personal Accomplishment) kişisel başarı alt ölçeği, insanlarla

çalışan bir kimsede yeterlilik ve başarıyla üstesinden gelme duygularını tanımlar ve 8 maddeden oluşmaktadır (4.7.9.12.17.18.19.21).

Ölçeğin güvenilirliği ve geçerliği: Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Ergin (1992), ve Çam (1992), tarafından yapılmıştır. 552 doktor ve hemşireden elde edilen verilerin üç alt boyuta ilişkin Cronbach alfa kat sayıları Duygusal Tükenme .83, Duyarsızlaşma.65, Kişisel Başarı .72'dir. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin tekrar test tekrar güvenilirlik kat sayıları ise Duygusal Tükenme .83, Duyarsızlaşma .72, Kişisel Başarı .67'dir. Çam (1992), yapmış olduğu güvenilirlik çalışmasında Duygusal Tükenme .89, Duyarsızlaşma .71, Kişisel Başarı .72 olarak bulmuştur.

	<u>Yüksek</u>	<u>Orta</u>	<u>Düşük</u>
Duygusal Tükenme:	18 ve Üzeri	12- 17	0- 11
Duyarsızlaşma:	10 ve Üzeri	6- 9	0- 5
Kişisel Başarı:	0- 21	22- 25	26 ve üzeri

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde değişkenlere bağlı olarak t testi, kruskal wallis testi, mann whitney-u testi kullanılmıştır. Bağımlı değişkenler arasındaki ilişkinin analizi ise pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı tekniği uygulanarak hesaplanmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumu puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla t testi yapılmış, istatistiksel sonuçlar tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Cinsiyet Değişkenine Göre Yaşam doyumu, Tükenmişlik Alt Boyutları ve İş Doyumu Puanları t Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t değeri	P
Yaşam Doyumu	Kadın	17	21,64	8,20	-0,482	0,63 P>0,05
	Erkek	156	22,62	5,30		
Duygusal Tükenme	Kadın	17	11,29	4,01	1,663	0,09 P>0,05
	Erkek	156	12,14	5,52		
Duyarsızlaşma	Kadın	17	3,11	3,21	-0,329	0,74 P>0,05
	Erkek	156	4,10	3,36		
Kişisel Başarısızlık	Kadın	17	10,94	3,49	-1,788	0,07 P>0,05
	Erkek	156	10,02	4,19		
İş Doyumu	Kadın	17	42,00	8,68	0,402	0,68 P>0,05
	Erkek	155	43,54	8,71		

**Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve
Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi**

Tablo 1 incelendiğinde, puan ortalamaları açısından erkek öğretmenlerin yaşam doyumu puan ortalaması 22.62 iken, kadın öğretmenlerin puan ortalaması 21.64 olarak hesaplanmıştır. Tükenmişlik alt boyutlarından duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında erkek öğretmenlerin puan ortalamaları, kadın öğretmenlerden yüksek bulunurken, kişisel başarısızlık alt boyutunda kadın öğretmenlerin puan ortalamaları erkek öğretmenlerden yüksek bulunmuştur. İş doyumunda ise kadın öğretmenlerin puan ortalaması 42.00, erkek öğretmenlerin puan ortalaması ise 43.54 olarak hesaplanmıştır. Bu puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı t testi ile sınanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumunu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmamıştır.

Öğretmenlerin yaş değişkenine göre yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumunu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan kruskal wallis testi sonuçları tablo 2'de toplu olarak verilmiştir.

**Tablo 2. Yaş Değişkenine Göre Öğretmenlerin Yaşam Doyumu,
Tükenmişlik Alt Boyutları ve İş Doyumu Kruskal Wallis Testi Sonuçları**

	YAŞ	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Yaşam Doyumu	21-30	9	77,89	3	1.00	0.80	Anlamsız
	31-40	78	88,37				
	41-50	74	84,97				
	51+	12	97,46				
Duygusal Tükenme	21-30 (A)	9	71,67	3	12.03	0.00	C-B
	31-40 (B)	78	74,46				
	41-50 (C)	74	101,48				
	51+ (D)	12	90,75				
Duyarsızlaşma	21-30 (A)	9	98,44	3	10.38	0.01	C-B
	31-40 (B)	78	73,67				
	41-50 (C)	74	96,92				
	51+ (D)	12	103,88				
Kişisel Başarısızlık	21-30	9	109,56	3	2.70	0.44	Anlamsız
	31-40	78	88,69				
	41-50	74	84,19				
	51+	12	76,46				
İş Doyumu	21-30	9	71,56	3	2.21	0.53	Anlamsız
	31-40	78	83,92				
	41-50	74	90,06				
	51+	12	99,75				

Tablo 2'de farklı yaş gruplarındaki öğretmenlerin yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumunu puanlarının Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşam doyumları ($X^2 = 1.00$, $p > 0.05$), kişisel başarısızlık ($X^2 = 2.70$, $p > 0.05$) ve iş

doyumunu ($X^2 = 2.21$, $p > 0.05$) puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan duygusal tükenme ($X^2 = 12.03$, $p < 0.05$) ve duyarsızlaşma ($X^2 = 10.38$, $p < 0.05$) puanların da yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, duygusal tükenmede en yüksek sıra ortalaması 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerde (101.48), en düşük duygusal tükenme ise 21-30 yaş grubundaki öğretmenlerde (71.67) olduğu görülmektedir. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise en yüksek sıra ortalaması 51 yaş ve üzerindeki grupta yer alan öğretmenlerde olduğu görülmektedir (103.88).

Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında gözlemlenen anlamlı farklılaşmanın, kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucunda, 41-50 (C) yaş grubunda yer alan öğretmenlerin 31-40 (B) yaş grubunda yer alan öğretmenlerden daha yüksek duygusal tükenme düzeyine sahip olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$). Duyarsızlaşma alt boyutunda da, 41-50 (C) yaş grubunda yer alan öğretmenlerin 31-40 (B) yaş grubunda yer alan öğretmenlerden daha yüksek duyarsızlaşma düzeyine sahip olduğu görülmüştür ($p < 0.05$).

Hizmet süresi değişkenine göre öğretmenlerin yaşam doyumu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumu puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan kruskal wallis testi sonuçları toplu olarak tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3. Hizmet Süresi Değişkenine Göre Öğretmenlerin Yaşam Doyumu, Tükenmişlik Alt Boyutları ve İş Doyumu Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Hizmet Süresi (Yıl)	N	Sıra Ortalaması	sd	X ²	p	Anlamlı Fark
Yaşam Doyumu	5	8	85,06	4	3.36	0.50	Anlamsız
	6-11	27	72,41				
	12-15	29	93,84				
	16-20	45	92,26				
	21-25	64	86,60				
Duygusal Tükenme	5 (A)	8	79,88	4	13.45	0.00	E-D
	6-11 (B)	27	82,54				
	12-15 (C)	29	88,36				
	16-20 (D)	45	67,69				
	21-25 (E)	64	102,73				
Duyarsızlaşma	5	8	100,19	4	8.24	0.08	Anlamsız
	6-11	27	88,33				
	12-15	29	84,12				
	16-20	45	70,84				
	21-25	64	97,45				
Kişisel Başarısızlık	5	8	106,00	4	6.70	0.15	Anlamsız
	6-11	27	101,30				
	12-15	29	95,84				
	16-20	45	78,03				
	21-25	64	80,89				

**Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doymu İş Doymu ve
Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi**

İş Doymu	5	8	81,06	4	4.32	0.36	Anlamsız
	6-11	27	79,35				
	12-15	29	80,55				
	16-20	45	82,21				
	21-25	64	97,26				

Tablo 3'de hizmet süresi değişkenine göre öğretmenlerin yaşam doymu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doymu puanlarının Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir. Uygulanan istatistiksel analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşam doymuları ($X^2 = 3.36$, $p > 0.05$), duyarsızlaşma ($X^2 = 8.24$, $p > 0.05$), kişisel başarısızlık ($X^2 = 6.70$, $p > 0.05$) ve iş doymu ($X^2 = 4.32$, $p > 0.05$) puanları anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır. Diğer taraftan duygusal tükenme ($X^2 = 13.45$, $p < 0.05$) puanlarında hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, duygusal tükenmede en yüksek sıra ortalaması 21-25 yıl arasında iş deneyimi olan öğretmenlerde (102.73), en düşük duygusal tükenme ise 16-20 yıl hizmet süresine sahip olan öğretmenlerde (67.69) olduğu görülmektedir.

Duygusal tükenme alt boyutunda gözlemlenen anlamlı farklılaşmanın, kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucunda, 21-25 (E) yıl hizmet süresi olan öğretmenlerin 16-20 (D) yıl hizmet süresi olan öğretmenlerden daha yüksek duygusal tükenme düzeyine sahip olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$).

Öğretmenlerin yaşam doymu, tükenmişlik alt boyutları ve iş doymu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan istatistiksel analiz sonuçları tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Yaşam Doymu ile Tükenmişlik Alt Boyutları ve İş Doymu Arasındaki İlişki

		Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarısızlık	İş Doymu
Yaşam Doymu	r	-.32	-.13	-.23	.35
	p	.00	.08	.00	.00

Tablo 4'de öğretmenlerin yaşam doymu ile tükenmişlik alt boyutları ve iş doymu puanları arasında yapılan pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı sonuçlarına yer verilmiştir. Yapılan analiz sonucunda yaşam doymu ile duygusal tükenme arasında ($r = -.32$, $p < 0.05$) ve kişisel başarısızlık arasında ($r = -.23$, $p < 0.05$) negatif yönlü, yaşam doymu ile iş doymu arasında pozitif yönlü ($r = .35$, $p < 0.05$) anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Diğer taraftan yaşam doymu ile duyarsızlaşma alt boyutu arasında anlamlı düzeyde bir ilişki saptanmamıştır ($r = -.13$, $p > 0.05$).

Öğretmenlerin iş doymu ile tükenmişlik alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı tekniği sonuçları tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 5. İş Doyumu ile Tükenmişlik Alt Boyutları Arasındaki İlişki

		Duygusal Tükenme	Duyarsızlaşma	Kişisel Başarısızlık
İş Doyumu	r	-.41	-.06	-.08
	p	.00	.41	.29

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin iş doyumları düzeyleriyle duygusal tükenme alt boyutu arasında ($r=-.41$, $p<0.05$) negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin iş doyum düzeyleri arttıkça duygusal tükenme düzeylerinde de azalma olduğu görülmektedir. Araştırmanın diğer bulgusunda ise iş doyumları ile duyarsızlaşma ve kişisel başarısızlık arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$).

TARTIŞMA ve YORUM

İş doyumları, tükenmişlik düzeyleri ve yaşam doyumları gibi değişkenler, öğretmenlerin yaşam kalitesini etkileyen önemli unsurlardır. Araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan alt problemler, istatistiksel olarak sorgulanmış ve elde edilen bulgular sırasıyla yorumlanıp tartışılmıştır.

1. Öğretmenlerin yaşam doyumları iş doyumları ile tükenmişlik alt boyutları cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Puan ortalamaları açısından erkek öğretmenlerin yaşam doyumları puan ortalaması 22.62 iken, kadın öğretmenlerin puan ortalaması 21.64 olarak hesaplanmıştır. Tükenmişlik alt boyutlarından duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında erkek öğretmenlerin puan ortalamaları, kadın öğretmenlerden yüksek bulunurken, kişisel başarısızlık alt boyutunda kadın öğretmenlerin puan ortalamaları erkek öğretmenlerden yüksek bulunmuştur (Tablo-1). Başka bir ifadeyle kadın öğretmenlerin kişisel başarı algılamalarından kaynaklanan tükenmişlik düzeyi, erkek öğretmenlere oranla daha yüksek seviyelerdedir.

Yapılan bazı çalışmalarda (Kırılmaz; Çelen; Sarp, 2003; Dolunay, 2002; Çokluk, 1999) cinsiyet değişkeninin tükenmişlik düzeylerine istatistiksel olarak bir etkisi olmadığı bulunmuştur. Ağaoğlu, Ceylan, Kerim ve Maden (2004), yapmış oldukları çalışmada erkek araştırma görevlilerin, kadınlara oranla duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarı alt boyutlarında daha çok tükenmişlik yaşadıkları bulunmuştur. Barut ve Kalkan (2002), duygusal tükenme alt boyutunda, cinsiyetler arasında bir farklılığa rastlamamışlar ancak duyarsızlaşma ve kişisel başarı boyutlarında ise kadınların erkeklere göre tükenmişlik düzeyleri daha yüksek olduğunu bulmuşlardır.

İş doyumlarında ise kadın öğretmenlerin puan ortalaması 42.00, erkek öğretmenlerin puan ortalaması ise 43.54 olarak hesaplanmıştır. Bu puan ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığı t testi ile sınanmıştır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kadın öğretmenlerle erkek öğretmenlerin yaşam doyumları, tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumları puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı görülmüştür.

Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi

Dolayısıyla öğretmenlerin mesleklerine karşı bakışları, algılama durumları ve iş koşulları gibi genel durumlar dikkate alındığında cinsiyetlerine göre dikkati çekecek bir farklılığın olmadığı söylenebilir. Başka bir deyişle öğretmenlerin iş doyumunu sağlayamama veya mesleki tükenmişlik yaşama gibi olumsuz psikolojik problemlerini sadece cinsiyetlerine göre değerlendirmek doğru bir yaklaşım olmayacağı söylenebilir.

2. Öğretmenlerin yaşam doyumunu iş doyumuna ve tükenmişlik alt boyutları yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Farklı yaş gruplarındaki öğretmenlerin yaşam doyumunu, tükenmişlik ve iş doyumunu puanlarının Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir. Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin yaşam doyumları, kişisel başarısızlık ve iş doyumunu puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılaşma görülmemiştir. Diğer taraftan öğretmenlerin yaş gruplarına göre duygusal tükenme ve duyarsızlaşma puanlarında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu görülmüştür. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, duygusal tükenmede en yüksek sıra ortalaması 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerde, en düşük duygusal tükenme ise 21-30 yaş grubundaki öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Duyarsızlaşma alt boyutunda ise en yüksek sıra ortalaması 51 yaş ve üzerindeki grupta yer alan öğretmenlerde olduğu görülmektedir (Tablo-2). Bu sonuçlara bakarak, Öğretmenlerin iş yaşamına yeni başladığı dönemlerde işlerine karşı daha duyarlı ve beklentiler içinde olduklarını ve böylelikle mesleklerine karşı duygusal bir bağ oluşturdukları söylenebilir. Diğer taraftan uzun süre mesleklerini sürdüren öğretmenlerde ise işlerinden dolayı aşırı yüklenilmiş ve yıpranmış düşüncesi gelişmekte ve doğal olarak duygusal tükenmelerin gelişmeye başladığı söylenebilir.

Duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında gözlemlenen anlamlı farklılaşmanın, kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney U-testi sonucunda, 41-50 (C) yaş grubunda yer alan öğretmenlerin 31-40 (B) yaş grubunda yer alan öğretmenlerden daha yüksek duygusal tükenme düzeyine sahip olduğu bulunmuştur. Duyarsızlaşma alt boyutunda da, 41-50 (C) yaş grubunda yer alan öğretmenlerin 31-40 (B) yaş grubunda yer alan öğretmenlerden daha yüksek duyarsızlaşma düzeyine sahip olduğu görülmüştür.

Elde edilen bu bulguya göre mesleki tükenmişliğin, duygusal tükenme ve duyarsızlaşma alt boyutlarında öğretmenlerin yaşlandıkça duygusal tükenme ve işlerine karşı duyarsızlaşma geliştirdikleri söylenebilir. Geliştirilen bu olumsuz inançlar ise sadece yaş faktörü ile açıklanamaz ve mesleki tükenmişliğin çok çeşitli sebeplerle ilişkisi olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu çalışmanın bulgularının aksine Ağaoğlu ve diğ. (2004), yaptıkları çalışmada yaşlı araştırma görevlilerinin, gençlere göre mesleki tükenmişlik yaşadıklarını vurgulamışlardır. Kırılmaz ve diğ. (2003), yaşla tükenmişlik düzeyi arasında anlamlı ilişkinin olmadığını saptamıştır. Dolunay ise (2002), öğretmenlerin yaş durumunun ters yönlü ilişkisini bulmuştur. Dolunayın çalışmasına göre yaş arttıkça duygusal tükenme ve duyarsızlaşma azalmakta, buna karşın kişisel başarı duygusu artmaktadır. Baysal (1995), öğretmenler üzerinde yaptığı çalışmada, öğretmenlerin yaş değişkeninin duygusal tükenme

ve duyarsızlaşmada etkili olduğunu bulmuş ve yaş oranının arttıkça duygusal tükenme ve duyarsızlaşmanın azaldığını vurgulamıştır. Öte yandan Taşgın (2004), spor yöneticilerinde tükenmişlik düzeylerinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılıkların olmadığını vurgulamıştır. Sucuoğlu ve Kuloğlu (1996), özürlü çocuklarla çalışan öğretmenlerin tükenmişlik düzeyine bakmışlar ve öğretmenlerin yaş değişkeninin tükenmişliğin alt boyutlarında kişisel başarılarını etkilediğini bulmuşlar ve yaşın ilerlemesiyle kişisel başarı algılamasının arttığını vurgulamışlardır.

3. Öğretmenlerin yaşam doyumu iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

Öğretmenlerin hizmet süresine göre yaşam doyumu, tükenmişlik ve iş doyumu puanlarının Kruskal Wallis testi sonuçlarına yer verilmiştir. Uygulanan istatistiksel analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin hizmet süreleri yaşam doyumları, duyarsızlaşma, kişisel başarısızlık ve iş doyumu puanları arasında anlamlı düzeyde farklılaşmanın olmadığı bulunmuştur. Bu çalışmanın bulguları bazı araştırmacıların (Selçukoğlu, 2001; Kapkıran, 2003; Baysal, 1995; Dolunay, 2002). elde ettiği sonuçlarla paralellik göstermiştir. Öte yandan (Kavla, 1998; Taşgın, 2004; Yerlikaya, 2000) yapmış oldukları çalışmalarında kıdem ve hizmet süresinin mesleki tükenmişlik düzeyine etkili olduğunu vurgulamışlardır.

Duygusal tükenme puanlarında, hizmet süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşma saptanmıştır (Tablo-3). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, duygusal tükenmede en yüksek sıra ortalaması 21-25 yıl arasında iş deneyimi olan öğretmenlerde, en düşük duygusal tükenme ise 16-20 yıl iş deneyimine sahip olan öğretmenlerde olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın bulgularına göre duygusal tükenmeyi yaşama oranı yirmi yıl ve üstü görev yapan öğretmenlerde görülmektedir. Başka bir ifadeyle uzun süre görev yapmak duygusal tükenme yaşamaya bir sebep olarak gösterilebilir. Yine araştırmanın bulgularına göre mesleğinde on beş yıl gibi bir süre çalışan öğretmenler duygusal tükenmeyi en az yaşayan grup olarak kabul edilebilir.

Bu çalışmaya göre öğretmenlerin iş doyumu, yaşam doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeyleri hizmet süresi değişkeni açısından manidar düzeyde farklı çıkmaması, öğretmenlerin yaşanan ve yaşanması gereken hayat arasındaki pozisyonları tolere edebilme becerileriyle açıklanabilir. Yani hizmet süresi, duygusal tükenme alt boyutunu etkilese de diğer alt boyutları anlamlı düzeyde etkilemediği için öğretmenlerin mesleki kıdemleri, tükenmişliklerini çok fazla etkileyen bir değişken değildir denilebilir. Ayrıca öğretmenlerin yaptıkları işten doyum sağladıkları ve böylelikle yaşam doyumları düzeyinin olumlu yönde olduğu söylenebilir.

4. Öğretmenlerin yaşam doyumu iş doyumu ve tükenmişlik alt boyutları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?

Öğretmenlerin yaşam doyumu ile tükenmişlik alt boyutları ve iş doyumu puanları arasında; yaşam doyumu ile duygusal tükenme arasında ve kişisel başarısızlık arasında negatif yönlü, yaşam doyumu ile iş doyumu arasında pozitif yönlü anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Dolayısıyla öğretmenlerin

Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doymu İş Doymu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi

duygusal tükenme ve kişisel başarısızlık yaşamaları yaşam doyumlarını olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Mesleklerinden doyum elde etmeleri ise yaşam doyumlarına olumlu yönde katkı sağlamaktadır.

Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu, (2001). Hekimler üzerinde yaptıkları çalışmada yaşam doymu puanları bakımından; erkekler ile kadınlar arasında, hekimlikle ilgili ek işi olanlar ile olmayanlar arasında, evliler ile bekarlar arasında, aylık gelirini yeterli bulanlar ile yetersiz bulanlar arasında anlamlı farklılıklar bulmuşlardır. Ataklı, Dikmentaş ve Altınışık, (2004). Yapmış oldukları çalışmada, üniversite hastanesinde çalışan personelin en fazla iş doymu yaşadıkları boyutun fiziksel koşullar ve ücret olduğunu tespit etmişlerdir.

Öğretmenlerin iş doymu düzeyleriyle duygusal tükenme alt boyutu arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öğretmenlerin iş doymu düzeyleri arttıkça duygusal tükenme düzeylerinde de azalma olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle duygusal tükenmeyi daha az yaşayan öğretmenlerin iş doymu elde ettikleri ve tükenmişliği daha az yaşadıkları söylenebilir.

ÖNERİLER

Elde edilen bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

1. Öğretmenlerin hizmet verdikleri sosyal ortam ve koşullar iyileştirilmeli, onların işlerinden doyum elde edebilmeleri için örgütsel destekler sağlanmalıdır.
2. Öğretmenlerin iş doymu sağlanması, onların mesleki tükenmişliklerini minimum seviyeye indirgeyebilecek bir etken olduğu dikkate alınmalı, düzenlemeler buna göre yapılmalıdır.
3. Öğretmenlerin sosyo-ekonomik durumları iyileştirilmeli, bunun da yaşam doymu ile bağlantılı olduğu dikkate alınmalıdır.
4. Milli Eğitim Bakanlığı konuya daha dikkatli yaklaşmalı, onların örgütsel yapılanmalarını sağlamalı ve yaşam kalitelerini yükseltecek katkılar sağlamalı.

KAYNAKLAR

Ağaoğlu, E; Ceylan, M; Kasım, E; Madden, T. (2004). “Araştırma Görevlilerinin Kendi Tükenmişlik Düzeylerine İlişkin Görüşleri”. Malatya: XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.

Aksaray S; Yıldız, A; Ergün, A. (1998). “Huzurevi ve Evde Yaşayan Yaşlıların Umutsuzluk Düzeyleri”. 1. Ulusal Evde Bakım Kongresi, Program Özet Kitabı.

Ataklı, A; Dikmentaş, E; Altınışık, S. (2004). “Üniversite Hastanelerinde Çalışan Yönetici ve Klinik Sekreterlerin İş Doymu”. Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi. (6), 2.

Barut, Y. Kalkan, M. (2002). “Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”. Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı, 14, 66-77.

- Baysal, A. (1995). "Lise ve Dengi Okul Öğretmenlerinde Meslekte Tükenmişliğe Etki Eden Faktörler". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bingöl, D. (1997). "İnsan Kaynakları Yönetimi". İstanbul: Beta Yayınları.
- Cherniss, C. (1980). "Professional Burnout in Human Service Organizations". Newyork: Praeger Pres.
- Çam, O. (1992). "Tükenmişlik Envanterinin Geçerlik ve Güvenirliğinin Araştırılması". VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. (Edit: R. Bayraktar, İ. Dağ) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Çokluk, Ö. (1999). "Zihinsel ve İşitme Engelliler Okulunda Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerde Tükenmişliğin Kestirilmesi". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çokluk, Ö. (2000). "Örgütlerde Tükenmişlik: Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar". (Edit: Cevat Elma ve Kamile Demir). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Diener, E; Emmons, R.A; Larsen, R.J; Griffin, S. (1985). "The Satisfaction With Life Scale". Journal of Personality Assessment. 49 (1), 71-75.
- Dolunay, A.B (2002). "Genel Liseler ve Teknik-Ticaret-Meslek Liselerinde Görevli Öğretmenlerde Tükenmişlik Durumu". Ankara: Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası. 55 (1).
- Eren, E. (1984). "Yönetim Psikolojisi". İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 3182.
- Ergin, C. (1992). "Doktor ve Hemşirelerde Tükenmişlik ve Maslach Tükenmişlik Ölçeğinin Uygulanması". VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. (Edit: R. Bayraktar, İ. Dağ) Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Farber, B.A. (1984). "Stress and Burnout in Suburban Teachers". Journal of Educational Research. 77 (6), 325-332.
- Freudenberger, N.D. (1974). "Staff Burnout". Journal of Social Issues, 30, 159-165.
- Gökçakan, Z; Özer, R. (1999). "Doğu Karadeniz Bölgesindeki Görevli Rehber Öğretmenlerde Tükenmişlik Düzeyi Nedenleri ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi". Eskişehir: IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi.
- Güler, M. (1990). "Endüstri İşletmelerinin İş Doyumu ve Depresyon, Kaygı ve Diğer Bazı Değişkenlerin Etkisi". (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Izgar, H. (2000). "Okul Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeyleri (Bornout) Nedenleri ve Bazı Etken Faktörlere Göre İncelenmesi". (Yayınlanmış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Izgar, H. (2001). "Okul Yöneticilerinde Tükenmişlik". Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Izgar, H. (2003). "Endüstri ve Örgüt Psikolojisi". (Edit: Hüseyin Izgar). Konya: Eğitim Kitapevi Yayınları. No: 19.
- Kapıkıran, A. (2003). "Okul Öncesi Öğretmenlerde Tükenmişliğin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi". Eğitim Araştırmaları Dergisi. 4 (13) 73-78.

**Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve
Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi**

Kavla, İ. (1998). “Hemşirelerde İş Doyumu ile Tükenmişlik İlişkisi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kırılmaz, A.Y; Çelen, Ü; Sarp, N. (2003). “İlköğretimde Çalışan Bir Öğretmen Grubunda “Tükenmişlik Durumu” Araştırması”. İlköğretim online 2 (1) 2-9.

Korman, A. K. (1978). “Endüstriyel ve Organizasyonel Psikoloji”. (Çev: İ. Akhun ve C. Alkan). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.

Köker, S. (1991). “Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeylerinin Karşılaştırılması”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Maslach, C. Jackson, S.E. (1981). “The Measurement of Experienced Burnout”. Journal of Occupational Behavior, 2, 99-113.

Pines, A.M. Aranson, E. (1988). “Career Burnout. Causes and Cures”. New York: The Free Press.

Selçukoğlu, Z. (2001). “Araştırma Görevlilerinde Tükenmişlik Düzeyi ile Yalnızlık Düzeyi ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Sucuoğlu, B. Kuloplu, N. (1996). “Özürlü Çocuklarda Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi”. Türk Psikoloji Dergisi. 10: 36.

Taşgın, Ö. (2004). “Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Örgütü Yöneticilerinin Tükenmişlik Düzeylerinin İş Doyum Düzeylerine Etkisi”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tümkaya, S. (1996). “Öğretmenlerdeki Tükenmişlik Görülen Psikolojik Belirtiler ve Başa Çıkma Davranışları”. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Tümkaya, S. (1999). “Akademik Tükenmişlik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması”. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi. Ankara: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi.

Ünal, S; Karlıdağ, R; Yoloğlu, S. (2001). “Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeyleri ile İlişkisi”. Klinik Psikiyatri Dergisi. (4). 113-118.

Vara, Ş. (1999). “Yoğun Bakım Hemşirelerinde İş doyum ve Genel Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi). İzmir: Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yerlikaya, A. (2000). “Köy ve Şehirlerde Çalışan Sınıf Öğretmenlerinde Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi”. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.